

Odmítání očkování představuje novou zdravotní hrozbu

Očkování je jedním z největších úspěchů medicíny. Infekční nemoci představovaly ještě v první polovině minulého století nejčastější příčinu úmrtí dětí již v nejútlejším věku a společně s válkami byly považovány za největší metly lidstva. Ve dvacátém století se očkování zařadilo mezi nejvýznamnější opatření prevence a šíření infekčních nemocí. Vedlo k vymýcení pravých neštovic, téměř odstranilo dětskou obrnu a zabránilo nesčetným úmrtím na mnoho dalších nemocí, jako jsou spalničky, záškrť či meningitida.

Očkování každoročně na celém světě ochrání 2,7 milionu osob před spalničkami, 2 miliony před novorozeneckým tetanem a 1 milion před černým kašlem. Očkování proti sezonní chřipce pak zamezí onemocnění chřipkou u zhruba 2 milionů osob. „Bohužel se v posledních letech začínáme v každodenní klinické praxi opět setkávat s infekcemi, které byly považovány za zvládnuté či dokonce v našich zeměpisných šířkách za ‚vymýcené‘. Smutným faktem zůstává, že jednou z hlavních příčin je odmítání nejen dobrovolného, ale i povinného očkování. Přestože tento názor je v běžné populaci menšinový, dochází postupně ke snižování proočkování naší populace a zvyšuje se celková náchylnost k očkováním preventabilním infekcím, což lze dokladovat například výskytem spalniček v posledních letech,“ uvádí MUDr. Milan Trojáněk, Ph.D., vedoucí katedry infekčního lékařství Institutu postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví.

„Důvodem odmítání očkování je několik skutečností. Jednak je díky dosavadní proočkování šance onemocnět stále relativně nízká. Dále se rodiče domnívají, že pravděpodobnost nákazy klesla se zlepšením životní úrovně a hygienických podmínek, a očkování je proto zbytečné. Mnozí podceňují riziko infekcí preventabilních očkováním a naopak se přehnaně zaměřují na možné nežádoucí účinky vakcinace. Riziko odmítání očkování se týká zejména dětské populace. Sekundárně ale představuje nebezpečí i pro dospělé, mezi které se infekční nemoci od dětí šíří,“ vysvětluje MUDr. Alena Šebková, předsedkyně Odborné společnosti praktických dětských lékařů ČLS JEP.

Nejde o banální infekce

Přestože se laická veřejnost domnívá, že dětské nemoci, proti kterým se očkuje, představují banální a samoúdržavné nemoci, přesný opak bývá pravdou. Většina infekcí, kterým lze úspěšně předejít očkováním, patří mezi závažné, až život ohrožující stavy. Jako příklad lze uvést tetanus, záškrť, dávivý kašel, spalničky, pneumokokové či meningokokové infekce.

Očkováním navíc jedinec nechrání pouze sebe, ale i ostatní, kteří by mohli být nakaženi. A to včetně těch, kteří ze závažných důvodů očkování být nemohou nebo si jejich organismus neumí vytvořit dostatečnou ochranu proti infekci. „Každý by si měl být vědom toho, že nežijeme v izolovaných koloniích, ale jsme součástí vyspělého evropského společenství. Proto bychom měli brát ohled nejen na sebe, ale i na celou společnost. Očkováním sebe či svých blízkých můžeme pomoci ochránit ostatní,“ doplňuje Milan Trojáněk.

Odklady očkování nejsou řešením

Stále častějším požadavkem rodičů jsou i žádosti o odložení očkování. Největším negativním dopadem odkladu vakcinace je oddálení ochrany před infekčním onemocněním, a to právě v nejrizikovějším věku dítěte. V některých případech může odklad vakcinace zvýšit i riziko nežádoucích reakcí na vakcínu. Při odložení vakcinace se pak musí používat schémata, pro která není dostatek důkazů. Individuální očkovací schémata mohou vést k nižší imunitní odpovědi, případně až k selhání očkování.

Důležitost proočkování bude jedním z hlavních témat Kongresu primární péče

Odmítání očkování je mezi deseti největšími hrozbami pro naše zdraví pro rok 2019, a to hned vedle takových nemocí, jako je HIV, ebola nebo horečka dengue – uvádí Světová zdravotnická organizace (WHO). Pokles proočkování s sebou nese riziko šíření a návratu nemocí, které byly donedávna považovány za téměř vymýcené. Čeští lékaři tyto obavy sdílí. Rizika plynoucí z odmítání očkování a možnosti zvýšení proočkování budou řešit stovky praktických lékařů na 13. kongresu primární péče, který proběhne od 22. do 23. února v Praze.

V České republice podstupuje povinné očkování o několik procent méně lidí než před deseti lety. Například u spalniček klesla proočkování o 20 %, pokles se však týká i dalších očkování. „Pokles proočkování z důvodu odmítání vakcinace pozorujeme jak u povinného, tak u dobrovolného očkování. Tím se bohužel narušuje ochranná bariéra bránící v mnoha případech šíření závažných infekčních nemocí a snižuje se tím šance ochránit děti, u kterých došlo k oslabení imunity nebo které nemohou být očkovány,“ popisuje MUDr. Hana Cabrnová, členka výboru Odborné společnosti praktických dětských lékařů a místopředsedkyně České vakcinologické společnosti ČLS JEP. U nepovinných očkování byla proočkování proti pneumokokovým nákazám u kojenců rok po zavedení úhrady v roce 2011 až 81 %, nyní je to 67,5 %. U očkování proti lidskému papilomaviru (HPV) je proočkování mezi 50 a 60 %, u dalších nepovinných očkování nehraných ze zdravotního pojištění jsou čísla velmi malá. V případě očkování proti klíšťové meningoencefalitidě tak za Rakouskem nebo Německem zaostáváme o desítky procent.

Lékaři by měli jít příkladem

Podle praktiků je pro zvýšení proočkování důležitá spolupráce Ministerstva zdravotnictví, pojišťoven a lékařů, a to jak na úrovni informovanosti veřejnosti, tak při nastavení odpovědnosti pro rodiče neočkovaných dětí. Důležitým motivačním faktorem je také pozitivní přístup samotných lékařů k očkování. Studie ze zahraničí ukazuje, že pokud je očkováný sám lékař, významně to zvyšuje proočkování jeho pacientů.

„Jako krok správným směrem vnímáme i uzákonění odškodnění za případnou újmu na zdraví po očkování. Je to signál, že stát na jedné straně vyžaduje dodržování povinnosti očkování, ale současně plně přebírá odpovědnost za případné vážné následky,“ dodává Hana Cabrnová.